
ASPECTEN EN DISJUNCTE TEKENS

Ingmar de Boer

Inleiding

In de loop der tijd hebben astrologen verschillende ideeën gehad over de astrologische aspecten. Aanvankelijk waren aspectenhoeken gebaseerd op de hoeken tussen dierenriemtekens zelf. De planeten vormden aspecten volgens de overeenkomstige aard van de tekens waarin ze stonden. Later leefden de aspecten voort, onafhankelijk van de tekens, als hoeken tussen de planeten. Deze geleidelijke verandering gaat samen met het ontstaan en herleven van een groot scala van astrologische technieken, met name in de tweede helft van de twintigste eeuw. Voorbeelden van deze technieken vinden we in een veelheid aan mineure aspecten, of in de 'midpoints' en andere bijzondere punten in de horoscoop. De onderliggende logica van deze nieuw uitgevonden technieken is soms verschillend van die van de technieken die in de oudheid werden gebruikt.

De betekenis die de 'logische structuur' heeft bij het duiden van een horoscoop, de rol van mens- en wereldbeeld bij het toekennen van betekenis aan de horoscoop zal hier eerst worden verduidelijkt. Een model in twee stappen dat weergeeft hoe de interpretatie van de horoscoop precies werkt komt daarbij aan de orde. Als gevolg van de verschillen in de onderliggende logische structuur, die samenhangt met de verschillende astrologische technieken, kunnen deze technieken niet altijd op een zinvolle wijze worden gecombineerd met bepaalde mensbeelden. Voorbeelden van een botsing tussen logische structuur en mensbeeld treffen we aan als we de verschillende visies in beschouwing nemen die achtereenvolgens zijn ontwikkeld ten aanzien van de astrologische aspecten. In dit artikel volgt daarvan een uiteenzetting.

Logische structuur

Astrologie kunnen we beschouwen als een symbolentaal. De astrologische symbolen worden met behulp van al dan niet expliciete duidingsregels door de astroloog geduid, dat wil zeggen omgezet in betekenisvolle uitspraken in voor cliënten begrijpelijke taal.

Een astroloog kan de symbolen slechts interpreteren wanneer hij beschikt over een verzameling regels die de structuur vormt waarop zijn duidingsmethode is gebaseerd. Deze regels zijn in feite de binnen elke horoscoop geldende relaties tussen de horoscoopfactoren. Voor zover astrologen een verschillend astrologisch systeem hanteren hebben ze dus verschillende regels. Een voorbeeld: wanneer de ene

astroloog een orb van 7,5° gebruikt en de andere een orb van 3° om de aspecten te bepalen, dan betekent dat dat ze uitgaan van totaal verschillende gegevens bij hun duiding. Dit verschil in regels heeft tot gevolg dat ze tot verschillende uitspraken zullen komen. Een ander voorbeeld: Jungiaanse astrologen gaan er nogal eens vanuit dat wanneer een sujet veel planeten in bijvoorbeeld vuurtekens heeft, er een manco is met betrekking tot de kwaliteit van de aardetekens. Andere astrologen passen deze regel niet toe en komen daardoor tot heel andere uitspraken. Het samenstel van deze regels noemen we hier de logische structuur.

Mensbeeld en wereldbeeld

De uitspraken van de astroloog hebben alleen betekenis voor de client wanneer de client deze binnen zijn eigen beeld van de wereld een plaats kan geven. Het is daarvoor niet genoeg om alleen de taalaspecten van de uitspraken van de astroloog te kunnen begrijpen. De client moet in staat zijn om een idee dat wordt overgebracht te vergelijken bijvoorbeeld met de kennis die hij eerder heeft opgedaan omtrent zichzelf, eventueel in relatie tot anderen, of de kennis die hij heeft over anderen of over de wereld. Deze twee laatste vormen van kennis noemen we hier voorzichtig het mensbeeld en wereldbeeld van de client. Deze 'beelden' bestaan uiteraard niet uit louter feitenkennis, maar bevatten vooral meningen en waardeoordelen over de mens en de wereld, en ook emotionele aspecten die in het astrologisch consult in het bijzonder aan de orde kunnen komen.

Een model van het duiden

Kort gezegd betekent duiden dus:

1. het op basis van astronomische gegevens uit algemeen geldende regels (lees logische structuur) afleiden van astrologische uitspraken die van toepassing zijn op het specifieke geval van de client

2. het plaatsen van deze specifieke astrologische uitspraken binnen het kader van een zeker algemeen mensbeeld, het vertalen ervan naar de specifieke situatie van de client, en het verwoorden in voor de client begrijpelijke taal

Voor de liefhebbers van analogie: de verhouding tussen de specifieke astrologische uitspraken en de algemeen geldende regels volgens 1. is in abstracto dezelfde als

die tussen de uitspraken in de omgangstaal en het algemene wereld- of mensbeeld in kwestie volgens 2. Deze verhouding is dus vergelijkbaar met die van algemeen tot specifiek, van universeel tot partieel, of van collectief tot individueel.

Tot zover het model van het interpreteren van de horoscoop. Met behulp van dit model kunnen we nu de verschillende astrologische technieken met elkaar vergelijken en eventueel conclusies trekken omtrent de logische structuur die ermee samenhangt. In de rest van dit artikel wordt dit model toegepast op de verschillende technieken die hoeken tussen de hemelposities weergeven, generaliserend te noemen de astrologische aspecten.

Ptolemaeus

Volgens de astroloog Ptolemaeus (2^e eeuw n.Chr.) zijn tekens die geen aspectrelatie met elkaar hebben, dat wil zeggen tekens die onderling geen oppositie, driehoek, vierkant, sextiel met elkaar maken, “van elkaar afgekeerd”. Hij noemt ze disjunct of wezensvreemd. De tekens Aries en Taurus zijn bijvoorbeeld wezensvreemd aan elkaar. Zo ook de tekens Aries en Virgo. Hij zegt verder dat de tekens die een of vijf tekens van elkaar liggen de cirkel niet in gelijke delen verdelen, terwijl de andere aspecten een gelijke verdeling van de cirkelomtrek maken.

Het is niet duidelijk of Ptolemaeus deze toelichting heeft gekregen van zijn Oosterse leermeesters in de astrologie, of dat het een speculatie van hemzelf is, hetgeen je je overigens voortdurend kunt afvragen bij het lezen van zijn Tetrabiblos. Wel is te zien dat dergelijke gedachten verwantschap vertonen met ideeën in de Pythagoreïsche getallenleer die in de filosofie van de Griekse Oudheid een enorme invloed heeft gehad. De verhouding tussen de lengte van de aspectboog en de omtrek van de bijbehorende cirkel uitgedrukt als een verhouding van gehele getallen is hier dus het uitgangspunt.

Majeur

Een dergelijk idee vinden we ook bij de Nederlandse astroloog Leo Knecht. In zijn boek “Astrologie, wetenschappelijke techniek” uit 1928 vergeleek hij de respectievelijke verhoudingen van de aspecthoeken met de straal van de bijbehorende cirkel, en vond hierin een regelmatigheid. De aspecthoeken van de majeure aspecten konden worden afgeleid uit de reeks wortels van de getallen 0, 1, 2, 3, en 4. Hij zegt: “Theoretisch gesproken is natuurlijk elke hoek die twee planeten of punten vormen een aspect, maar dit moet aan een bepaalde verhouding tot het middelpunt voldoen, om voor ons waarneembaar te worden.” Het middelpunt van de horoscoopcirkel stelt voor het menselijk Ego en de straal stelt voor de kracht van dat Ego. De aspecthoeken kunnen worden uitgedrukt door als met een passer de straal op de omtrek af te passen. De

aspecthoeken geven zo elk een typische verhouding aan tussen het Ego en de kracht van het Ego, analoog met de verhouding tussen kracht en weerstand. Op grond van het werk van Knecht gebruikt de Werkgemeenschap van Astrologen heden ten dage alleen de majeure aspecten, te weten conjunctie, sextiel, vierkant, driehoek en oppositie.

Dynamiek

In de periode voor Knecht hadden de ideeën van A.E.Thierens met betrekking tot de aspecten in astrologisch Nederland veel aanhang. Deze astroloog en filosoof is de bedenker van wat wij tegenwoordig kennen als de dynamische aspectenleer. Hij leidt de werking van de aspecten, evenals Ptolemaeus, af uit de onderlinge verhoudingen van dierenriemtekens en uit de verhouding van de aspectboog tot de gehele cirkelomtrek. Analoog redenerende kan men ook niet anders concluderen dan dat er een overeenkomstige verhouding moet zijn tussen twee planeten die in driehoeksaspect met elkaar staan als tussen twee tekens die zich in de dierenriem 120° van elkaar bevinden. Uit soortgelijke redeneringen besluit hij ook dat ingaande en uitgaande aspecten een verschillende werking moeten hebben. Hij noemt deze aspecten dan nog rechts en links, zoals Ptolemaeus dat deed. Hij beschrijft de aspecten vervolgens als twaalf fasen in een ontwikkelingsgang en rekt op die manier af met de kwalificaties als goede en kwade aspecten die volgens hem beneden de filosofische waardigheid van de astrologie zijn. Deze twaalf fasen lopen niet langzaam in elkaar over maar zijn daarentegen scherp van elkaar te onderscheiden.

Intensiteit

Over de intensiteit van de majeure en mineure aspecten zijn hedendaagse astrologen het grofweg met elkaar eens. Het beeld is ongeveer als volgt. De werking van de conjunctie is het sterkst, gevolgd door oppositie, driehoek/vierkant, sextiel en daarna eventuele andere mineure aspecten. De meningen over de precieze sterkteverhoudingen zijn echter niet altijd eensluidend. Kwantitatief onderzoek met betrekking tot dit onderwerp is gedaan door J.R.Frederici. (A theory of aspects, The Astrological Journal, Vol.16 No.4 p. 21-28 (1974)) Hij onderzocht de aspecten met behulp van een theorie van resonantie. Daarbij verschenen de aspecthoeken als ‘pieken tegen een achtergrondruis’. Volgens zijn bevindingen verhouden de sterktes van de aspecten zich ongeveer als volgt.

conjunctie	0°	9,5
oppositie	180°	7,5
driehoek	120°	7,0
sextiel	60°	5,2
vierkant	90°	4,9
inconjunct	150°	2,3
halfsextiel	30°	2,1
halfvierkant	45°	1,8

anderhalfvierkant	135°	1,8
achtergrondruis maximum		1,2

Deze resultaten zijn aardig in overeenstemming met traditionele ideeën op dit gebied. Conjunctie, oppositie, driehoek en vierkant komen als beduidend sterker naar voren dan de andere aspecten, die overigens wel degelijk een werking hebben. Aspecten zoals het quintiel en biquintiel missen we hier.

Harmonics

Ander onderzoek is gedaan op het gebied van de harmonics. Deze door de Engelse astroloog John Addey uitgevonden techniek is gebaseerd op het delen van alle lengtestanden in een horoscoop door een geheel getal. Zo ontstaat een nieuwe horoscoop die met de radix kan worden vergeleken. Een achterliggende gedachte hierbij is dat elk getal een symbolische, dat wil zeggen numerologische, betekenis heeft. De omtrek van de dierenriemcirkel kan dan worden gezien als een snaar waarop resonantiepunten kunnen worden aangegeven. De cirkelomtrek wordt op die manier verdeeld in een geheel aantal gelijke delen. Uit kwantitatief onderzoek naar harmonics bleek onder meer dat niet alleen verdelingen in 2, 3 en 4 delen betekenis hadden, maar ook verdelingen in bijvoorbeeld 13 of 125 delen.

Midpoints

De opvattingen van Frederici en van Addey gaan beide uit van het idee dat de aspectenreeks -en wellicht ook de dierenriem- een veranderingsproces voorstelt dat continu verloopt. Zonder deze vooronderstelling zou immers de verdeling van de cirkel in een willekeurig groot aantal delen niet mogelijk zijn. Het is natuurlijk geen vreemde gedachte dat ontwikkeling in het algemeen een min of meer continu verloopend proces is, waarin geen systematische gaten of sprongen zitten. Zo komen sommige astrologen ertoe de overgang van het ene teken in het andere als min of meer vloeiend te zien. Vanuit deze gedachte kunnen dan bijvoorbeeld planeten die dicht bij de grens van een sector of teken staan worden gerekend als staande in de volgende sector of het volgende teken. De halvesommen of midpoints van Reinhold Ebertin, waarbij de zodiacale afstand tussen twee planeten door midden wordt gedeeld, kunnen ook alleen zinvol gebruikt worden als wordt uitgegaan van een continue dierenriem.

Aspecten

Planeten zijn geen continue maar discrete gegevens. Dat wil zeggen het zijn afgescheiden brokjes informatie die niet aan elkaar vastzitten of in elkaar overlopen. Ze zijn wiskundig gezien uniek bepaald als punten in het ruimte-tijd-continuüm. De aspecten tussen planeten zoals ze door astrologen worden gebruikt zijn daarentegen geen discrete gegevens. Ze worden in de dynamische aspectenleer gezien als hoofdmomenten in het continu

verlopende proces van in- en ontwikkeling. Uit het continue proces wordt een hapje genomen ter grootte van tweemaal de orb van het aspect. Staat de aspecterende planeet in dat hapje dan is er een aspect, anders niet. Het aspect wordt op die manier van een continu tot een discreet gegeven gemaakt.

Tekens

Een analoge situatie is te zien bij de tekens van de dierenriem. Het proces van ontwikkeling in de dierenriem is een continu proces. De jaargetijden -waarop Ptolemaeus' theorie van de tekens berust- lopen bijvoorbeeld geleidelijk in elkaar over. Met het indelen van het continue proces in twaalf tekens wordt een discreet gegeven geïntroduceerd, het dierenriemteken. Je bent een Stier of je bent het niet, zullen we maar zeggen. Als je uitgaat van discrete dierenriemtekens wil dat bijvoorbeeld zeggen dat je een planeet die dichtbij de grens van een sector of teken staat niet in de volgende sector of het volgende teken kan rekenen.

Twee opvattingen

We kunnen hier dus twee opvattingen onderscheiden, die wat betreft hun logische structuur niet zonder meer met elkaar kunnen worden verenigd. De ene opvatting gaat ervanuit dat de dierenriem een continu proces is, of legt in elk geval op dat facet ervan een bijzondere nadruk. Met deze opvatting hangt samen het gebruik van technieken zoals de harmonics van John Addey en Reinhold Ebertin's midpoints. Vaak gebruiken astrologen die naar deze opvatting neigen geen sectoren of hechten ze er weinig belang aan. Deze opvatting correspondeert naar mijn idee goed met wat weleens wordt aangeduid met de term "wetenschappelijke astrologie". De astrologie zoals die zich onder invloed van het twintigste-eeuwse wetenschappelijke denken heeft ontwikkeld. De andere opvatting ziet de dierenriem eerder als een reeks van twaalf discrete gegevens. Met deze opvatting hangt samen de keuze voor technieken als de dynamische aspectenleer van de WvA. Binnen deze opvatting is plaats voor het idee dat de tekens krachten, agentia of stoffen aanduiden of, zoals in het Hermetische denken, bezielde wezens, scharen van demonen of genii. Het ene genius loopt nu eenmaal niet vloeiend over in de andere, of iets dergelijks.

Discreet, niet continu

De heren van de sectoren zijn eveneens discrete gegevens. Wanneer je met heren van de sectoren gaat werken moet je naar mijn idee ook wel kiezen voor een opvatting die de nadruk legt op het discrete facet van de dierenriem. Een heer kan niet een beetje heer van een sector zijn. Hij is heer van een sector of van een andere sector, iets ertussen is er niet. Een heer staat of wel in een sector, of hij staat er niet in. Zo zien we dat de WvA astrologie zich, met de dynamische aspectenleer en het gebruik van sectorheren in het object, vrij consequent beweegt op het gebied van de opvatting waarbij de dierenriem

een reeks discrete gegevens is. Deze visie is misschien niet de enig juiste, maar komt voort uit een traditioneel te noemen benadering van de astrologie op dit punt.

Continu, niet discreet

Een en ander betekent ook, dat als je wilt zoeken naar een consequent systeem waarbij de dierenriem meer een continu proces voorstelt, je de astrologie zoals die tot in de eerste helft van deze eeuw door alle astrologen, en nu nog door zeer velen wordt beoefend, moet laten varen voor een systeem dat wellicht werkt zonder sectoren, zonder afgescheiden tekens, en zonder specifieke aspecthoeken. Bij wetenschappelijk onderzoek naar de astrologie zijn wel pogingen in die richting gedaan, maar we weten ook dat de resultaten van zulk onderzoek, met name door gebrek aan een degelijke theorie of een naar een zekere omvattendheid strevend wereld- en mensbeeld, tot nu toe weinig lumineus zijn.

Conclusie

Voor de astrologische duiding is, nu evenzeer als in vroeger tijden, een samenhangend mens- en wereldbeeld nodig. Juist in deze tijd viert echter het fragmentarisme in de astrologische duiding hoogtij, wellicht in navolging van de hedendaagse psychologie. Vele astrologen beoefenen de astrologie zonder het eigen mensbeeld voldoende voor zich te expliciteren en raken verzeild in een redeloze praktijk die cliënten op een 'road to nowhere' zet.

De disjuncte tekens van Ptolemaeus, de traditionele aspectenleer en de dynamische aspectenleer van de WvA, die samen kunnen gaan met de Pythagoreïsche getallenleer, de Hermetische filosofie, of met kort gezegd een esoterische benadering van de astrologie, vormen een groep opvattingen die wezenlijk verschilt van een andere groep, namelijk die van de harmonics, midpoints en vigintielaspecten, die samen kunnen gaan met een meer door de wetenschap beïnvloede benadering van de astrologie. Een bewuste keuze te maken in het gebruik van de technieken die bij deze groepen opvattingen horen lijkt daarom voor astrologen een noodzaak. ■